

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clvveri[i] Sicilia Antiqua

Clüver, Philipp

Lvgdvni Batavorvm, 1619

Cap. IIII. Cephaloedis sive Cephaloedium opidum. Monalus amnis. Halesa
sive Alaesa urbs. Halesus sive Alaesus fluvius. Fons Alaesini agri
mirandus. Ipyrrha fons. Opida Calacta & Aluntium. Chydas ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-14145

Hoc est:

*Nunc, apud Olympiam coronatus,
Et bis apud Pythionem & apud Isthmum, Ergoteles,
Calida nympharum balnea extollis, ver-
sans apud domestica arva.*

Ad quæ ita Scholia: Ε'κ δέ τών τῆς αἰτίας, Φησί, τῆς κατὰ Φυγλῶν, σεφθεὶς ἐν οὐρανῷ εἰς Πυθίαν ἐν τῷ θμῷ, τὰ Θερμὰ ὑδάτα τῶν νυμφῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ νύψοις ἐπαιχνίεις τῇ δόξῃ. Αὖλος· Τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ θερμὰ λατρεῖα τῆς ἡμέρας πόλεως, λέγονται ἡ θεωρίαν αἰσθάνεντες εἰς αἰώνιουν Ηρεμούλει, ηγίαν εἰκόνα εἴσαρτη (λίνες δὲ νύμφας, ως καὶ Πίνδαρος) ἵνα διπλάσιον τοῦ τερπνού θεοῦ θεοῦ τοῦ πόλεων παρεργάτης. λείπεται δὲ λέγειν διπλάσιον τοῦ πόλεων αὐτῶν τὸ πόλιν· πόλις γέρειν αὐτῷ τῷ θεοῦ λατρεῖα. Hoc est: Ex hac autem occasione, quod exsul fuisse, coronatus apud Olympiam & Pythiam atque Isthmum, calidas nympharum aquas in Himerā extollis gloriā. Alter: Calida Himerae urbis in Siciliā balnea aiunt Minervam aperuisse Herculi in laborum recreationem, quum illuc pervenisset. quidam autem nymphas id fecisse dicunt; ut & Pindarus: uti ablueretur, quum, Geryonis boveis agens, in ea loca pervenisset. A parte autem ipsa urbs significatur. locus quidippe in ipsa sunt aqua calidae. Falso hoc esse, disertissimis supradictis status est verbis Cicero; Himerā delecta, inquiens, quos civeis belli calamitas reliquos fecerat, it se Thernis collocabant, in eiusdem agri finibus, neque longe ab opido antiquo. Pindari autem ætate Himerae adhuc exstabat; quidippe quem circa Olympia-20 dem lxxv floruisse tradit Diodorus dicto lib. xxi; Eusebius autem, in Chronicō, Olympiadibus lxxxiiii, & lxxxvi. apud Svidam quidem est οὐρανός ζέ, id est, lxxv: sed errorem puto esse vel ipsius Svidae, vel exscriptoris eius; quum scribendum esset οὐρανός, id est, ut Diodorus habet, lxxv. Pindarus igitur per insigniorem Himerensis agri locum ipsam urbem Himeram innuere voluit.

C A P. IIII.

*Cephalædis sive Cephalædium opidum. Monalus amnis. Haleſa sive Alæſa 30
urbs. Haleſus sive Alæſus fluvius. Fons Alæſni agri mirandus. Ipyr-
hra fons. Opida Calacta & Aluntium. Chyda flumen.*

CEPHALOE-
DIS opidum. **P**Ost Thermas Himerensis proximè nominatur *opidum* Κεφαλαιδίς, ΣΕΡΗΝΑ-
ΛΟΕΔΙΣ, sive Κεφαλοίδον, ΣΕΡΗΝΑΛΟΕΔΙΒΟΥ; vulgo nunc etiam *Cifalù* in-
colis dictum. Ptolemaeus: ἡμέρας πάρεργον ινθελα, Κεφαλαιδίς. id est: Himeræ amnis
ostium, Cephalædis. Plinius, lib. iii, cap. viii: *Opida, Panormum, Solus, Himeræ cum*
flavio, Cephalædis. Strabo, lib. vi: Ε'κ δέ τοῦ Τιθανεδού εἰς Αγαθυρον μίλια λ', καὶ τὰ ίσα
εἰς Λασιθιανήν πάλιν τοῦ εἰς Κεφαλαιδίον, ταῦτα μὲν πλὴν τολίχια εἰς δέ ἡμέρας πάρεργον την. Hoc 40
est: Ab Tyndaride Agathysum usque milia sunt xxx. hinc Alasam totidem. aliaque inde
xxx Cephalædium: quæ omnia opidula sunt. tum verò ad Himeram flumen millia sunt xviii.
Longè aliter hæc computantur in Itinerariis Romanis; quæ ita habent:

Tabulæ;

Antonini;

Thermis	Thermis
Cephalædo	xxiiii.
Haleſa	xviii.
Calacte	xii.
	-
Agatino	xii.
Tindareo	xxix.
Cefalodo	xxiiii.
Alesa	xxviii.
Caleate	xxvi.
Solusapre	viii.
Agantinno	xx.
Tindaride	xxviii.

50

Hodièque inter Términi atque *Cifalù* opida xxiiii numerantur millia passuum. at
millia hæc inter Cephalædim & Panormum xlvi tam exigua sunt, uti ea uno
die haud perinde accelerato gradu pedibus mense Aprili confecerim. Sed de ve-
teris opidi situ ita tradit Fazellus, Decad. i, lib. viii, cap. iii: *Cephalædis urbs ve-
tus a nomenc. à Κεφαλαιδίᾳ, quod caput est Latinis, nausta est, vel ob id, quod ad verticem prærupta
rupis,*

rupis, ac promontorii speciem habentis, condita fuit: ubi adhuc arx est natura munitissima; & urbs ipsa jacens ambitus mille fermè passum: ubi quoque & templi ingentis diruti, Doricā formā olim conditi, clara visuntur monumenta. Et mox: Sed quum demum exile sanè esset opidulum, ruinisque adfectum, & adscensu perdifficile; à Rogerio rege ad angulum rupis translatum est. Vocabulum eius miserè in dictis Itinerariis corruptum est. sed & apud Ciceronem in Verrinis, in vulgaris exemplaribus, legitur opidum *Cephalædum*, & opidani *Cephalæditani*. ubi haud dubie ab ipso Cicerone scriptum fuit *Cephalædium*; & inde opidani *CEPHALOEDITANI*; qui ipsi Græcis Siciliensibus fuerunt Κεφαλαιδῖται. Sic & Priscianus grammaticus, lib. II: *A Caralibus, Caralitanus, à Taureminio,*
10 *Taurominitanus; Cephalædio, Cephalæditanus; à Drepano, Drepanitanus*. Silio Italico Græcā formatione litus ad hoc opidum dicitur Κεφαλαιδῖς, *CEPHALOEDIAS ora*. Verba eius lib. XIII hæc sunt:

Quæque procelloſo Cephalædias ora profundo
Cæruleis horret campis paſcentia cete.

Quæ ita interpretatur prædicto loco Fazellus: *Campi Cephalæditani marinis fluctibus superfunduntur; quorum agros cete pisces paſcant. delphini namque etiam hac etate, tempeſtatis & fluctibus ejeti marinis, ſepenumero ad litus in fallo relinquentur. Cephalæditana quoque ora rhynnorum capturâ est celebris. Cetaria igitur heic innuere videtur poëta, qualia ſuprâ cap. II ad Cetaria opidum deſcripſimus. De cætero ut πλίχιον Strabo, id 20 eſt, opidulum, ſic Φρύγεον adpellaſt Cephalædium, id eſt, caſtellum, Diodorus lib. XIII, in his verbis. Ἰμίκων δὲ περὶ Ἰμεραίου τὴν τὸ Κεφαλαιδῖον Φρύγεον πατωκεντέας φίλιος ἐπίσκοπος. Id eſt: Hymilco cum Himerensibus & Cephalædium habitantibus caſtellum amicitiam inivit. Factum hoc Phormione Athenis ſummum magistratum gerente, anno primo Olympiadis xcvi; ante natum Iesum anno CCCXCVI. Atque hæc vetuſiſima eſt huius loci memoria. Alicuius tamen fuſſe momenti, patet ex eiusdem Diodori historiis, ſic quidpe ſcribit codem libro poſteā: Παρέλαβον δὲ οἱ μεστίοι Διὸς περδοῖς Κεφαλαιδῖον Εὐθένης & τὸ Εὔνας. Id eſt: Messanenses Cephalædium & Solūntem Ennamque per proditionem ditioni ſue adjunixerunt. Et lib. XX: Κεφαλαιδῖον δὲ ἐκπλιορεύοντος ὁ Αγαθοκλῆς, Δεπίνιον πάντας θηριελητὺν ἀπέλιπεν. Id eſt: Agathocles expugnato Cephalædio 30 Leptinem preſecit. Et item ex lib. XXIII ita referunt Eclogæ legationum: Οἱ δὲ Ρωμαῖοι, ἔποιον σίλον μὲν τὸν ναυάγον ναυπιγόνοις, τὸν δὲ ναῦν εἰς τὸ Κεφαλαιδῖον ἐλθόντες, τέτοιο Διὸς περδοῖς παρέλαβον. Hoc eſt: Romani, alia poſt naufragium claſſe exſtructâ, cum CCL na- vibus Cephalædium proſecti, proditione id ceperunt. Sic Cicero etiam, in Verrinâ III, inter haud obſcuras civitates Cephalæditanam connumerat. *Catinensium*, inquit, locupletissimum hominum amicissimumque, agros vexatos ab Apronio cognoscetis: *Tyndaritanam*, nobilissimam civitatem, *Cephalæditanam*, *Halentinam*, *Apolloniensem*, *Enguinam*, *Capitinam*, perditas eſſe hac iniuitate decumanorum, intelligeris: *Murgentinus*, *Aſſorinus*, *Elorinus*, *Ennenſibus*, *Letinis*, nihil omnino relictum: *Citarinos*, *Acherinos*, parvaram ci- vitatum homines, omnino abjectos eſſe ac perditos.*

40 Cephalædium opidum porro ſequitur ὁ Μόνας Ταμαδες, *MONALVS amnis*, uni *MONALVS* Ptolemaeo memoratus. Κεφαλαιδῖς, inquit, Μόνας ποταμός ἐκελαῖ, Λαῖτον. id eſt: *amnis*. *Cephalædis*, *Monali amnis* oſtium, *Alesa*. In tabulâ autem medio fermè itinere cum ponit inter Cephalædium & Alæſam opida, ex quo ſitu is deprehenditūr eſſe flu- vius, qui vulgo nunc accolis vocatur *Pollina*. nam ad *Pettinæ* fluminis lāvam ri- pam fuſſe Alæſam, proximè hinc oſtendam.

Vocabulum eius urbis variè apud auctores ſcriptum reperitūr. nam Phalaridi, *HALES A*, Ptolemaeo ac Straboni eſt *Αλαια*, *ALAESA*; Diōdoro autem *Αλαια*, & ita Anto- ſive *ALAE-* nino *ALESA*; Ciceroni ac Tabulae itinerariæ, *HALES A*. unde etiam opidani ſunt s a urs. eidem Ciceroni ac Plinio *HALES IN I*. Et inscriptioni antiquæ ſepiuſ repetitūr

50 ὁ Αλαιας Ταμαδες, *ALAES V* ſlavius: qui apud Columellam legitur *HALES V*, *HALES V* ſive *ALAE-* ſv s *flavius*.

Nunc vos Pegasidum comites Acheloidas oro,
Menaliumque choros Dryadum, nymphasque Napaas,
Que colitis nemus Amphrys, que Theſſala Tempe,
Que juga Cyllenes & opacarura Lycet,
Antraque Caſtalus ſempre rorantia guttis;
Et que Sicanus flores legit̄is Haleſi,

Quam

Quum Cereris proles, vestris intenta choreis,
Aequoris Ennei vernantia lilia carpit;
Raptaque, Lethi conjux mox facta tyranni,
Sideribus tristes umbras & Tartara cælo
Preposuit.

Apud Silium lib. xiiii sic equidem legitur in recensione urbium Siciliæ:

Venit, ab amne trahens nomen, Gela; venit & Hesa:
Et qui presenti dominant perjura Palici
Pectora suppicio: Troianaque venit Aesfa.

Verum quum nullum uspianum reperiatur Siciliæ opidum Hesa, omnino ego credo, 10 scripsisse Silium ita:

Venit, ab amne trahens nomen, Gela; venit Alesa.

Vel etiam cum adspiratione, Haleſa: vel cum diphthongo Alesa. nam quum media longa sit, plane mihi persuadeo, primam germanamque scripturam fuisse. ut tres prædicti habent auctores, & locupletissimus omnium testis, lapis marmoreus. unde opidani rectè dicuntur A'λεσηνοι, A LESINI; qui apud Diodorum lib. xiiii sunt A'λεσηνοι, A LESINI: sed in Excerptis legationum ex lib. xxiii, rectius A'λεσηνοι. quamquam in vulgatis exemplaribus illic vitiata verba leguntur μεγάλεσινων, pro παρ' α'λεσινων. Situm urbis ita indicant Itineraria Romana:

Tabulæ;

Antonini;

Cephalœcto	Cefalodo
Haleſa	Alesa

xviii. xxviii.

Oram hanc ita describit Fazellus, dictæ Decad. I, lib. viii, cap. iii: Ad oram Monali fluvii ostium, Polline hodiè nominati, sequitur. Et cap. ii: Monalo fluvio ad mille passus, & post Cephalœdim ad xviii passuum millia, Tusa arx recens ad litus succedit. cui intus in colle imminentis, ad passuum millia iii, eiusdem nominis opidum incubat. Sed ad oram, post arcem Tusam ad jaclum funde, torrens eiusdem adpellationis sequitur. quo trajecto ad passus 15 in litore mira diritti ciuiusdam adficii vestigia occurunt; qua ab accolis Balneæ vocantur, ibique usque ad collis prominentis verticem, ubi arx prostrata cernitur, continuata per passus supra mille jacentis urbis exstant monumenta: adiunctumque permagna ruina, ac disiecta ingentium lapidum moles, & marmora quædam Cesari Augusti titulo, pleraque Græcis characteribus inscripta, passim reperiuntur. In urbis medio ædes sacra, divæ Marie cognomento à Palatiis dicata, & monasterium ordinis S. Benedicti illi coniunctum exstat. Supra urbem ad passuum millia iiij meridiem versus, in collibus fons est ingens, Aqua civitatis adhuc vulgo adpellata. unde aquæ ductibus camentitiis miris, (quorum quidam integri, plerique disiecti, sed & multi obruti) & fistulis lateritis aquæ ad arcem ipsam primum, deinde ad urbem subiacentem & illius regionem, ac demum ad ipsas balneas in litore deducebantur. eratque ea urbs ambitus, ut adparet, duorum & eo amplius passuum millium. Hec urbs, nisi Ptolemaeus erret, qui in hac orâ, inter Cephalœdim & Alesam, Aleten urbem ponit in tabulis, eam ipsam Aleten 40 fuisse, censendum est. Sed quum nullus scriptor, præter Ptolemaeum, Aleten meminerit, si Alcia non est, quam immunitum ac liberam fuisse Cicero in Verrem scribit, & Diodorus: quanam urbs Alete sit, me ignorare fateor. At dum hec mea scripta sub prælo essent, tabula quedam marmorea vetustissima, latitudinis palmorum circiter trium, longitudinis verò sex, multis literis Græcè inscripta, & inter cadavera huius urbis reperta, Cesari Manni, mercatoris Pisani, studio ad manus meas pervenit. in qua leges plures de agyorum, vinorum, ac olivetorum terminis sunt perscriptæ. ubi sape de fluvio Aleso, & nulla tamen de Alesa urbe sit mentio. que si fieret, hanc ipsam Alesam fuisse, & Strabonem in milliariorum supputatione, simul & Ptolemaeum errasse, constantissimum esset. Verum esti Alesa urbs in eâ non nominetur; quia tamen de Aleso fluvio pluries memoria repetitur; non omnino eam Alesam non fuisse adfirmo: sed anceps adhuc mihi est animus; dum ex veterum scriptorum, qui nondum foris sunt editi, monumentis veritas haberi possit. Post hanc urbem prostratam, ad jaclum lapidis, ostium fluvii Pettinæ sequitur; qui Alesam in tabula marmoreâ vocatur, à quo, si hac urbs Alesa est, nomen, velati & plures alias à proximis fluviosis, adeptam fuisse, arbitrandum est. Et paulo post: Ulterius, post amnum Seravallis, Carone fluvii ostium sequitur, & nominis eiusdem recens opidulum. ubi ad litus Alesa peruenusta olim erat urbs, si Straboni credimus, qui Alesam post Cephalœdim ad xxx millia passuum ponit. Ptolemaeus quoque, ut diximus, eam post Aleten seu Alciacum collocat. Vbi fragmenta

20

fragmenta ac veteres raine, pro maximâ parte obrute, ad eadem Annuntiate cires Caronia litora adhuc jacent; atque in subjectis agris & vincis, ad passum forè duo millia, ubicumque effoditur, paxim occurunt. De cā insigne testimonium qui quo in Verrem Cicero edidit; Sicilia, inquietus, civitates multæ sunt ornatae atque honestæ: ex quibus in primis numeranda est civitas Alesina. Et mox: In Alesino agro, Iulio Solino & Afro Dionysio antiquis, sons est, qui, quum siletur, quietus ac tranquillus est; sin autem tibi sonant, exsultabundus ad cantum elevatur, & quasi miretur cantus dulcedinem, ultra margines intumescit. Qui ubi sit hodiè, nobis quidem incomptum est. Furiani, novi nominis fluvii, ostium est post Alesam. Caroniam igitur potius credidit Fazellus esse Alesam, quam fudera illa apud Pettinéum amnem. Sic in introitu etiam operis: A Cephalædi ad Thessam arcem millia xviii: à Thusa ad Alesam, nunc Caroniam, xii. Atque ita alii etiam clari Sicilia scriptores senserunt. Tabula illius marmoræ typus sive inscriptio existat apud Gruterum in opere Inscriptionum antiquarum. ubi duodecies nomen eius Αλεσος, Alasus, prescriptum est. Quum omnino persvasum habuerit Fazellus, Pettinéum esse veterum Alasum; miror, qui ipsam urbem Alesam longius inde remotam, ultra & Seravalis & Caronia amnis, statuere potuerit. Alesa illa in tabulis Ptolemai commentum est adpositiuum librariorum, in Graeco aliquo exemplari nusquam hactenus repertum. Halycia vero Ciceronis fuit ad Halycum flumen, inter Entellam & Lilybæum, ut postea ostendetur. Fazellus, dec. i, lib x, cap. i. Pittinéum opidum ait esse antiquam Plinius Pitiam, unde opidani Pittiensis. At vero apud Plinium nulli sunt Pittiensis; ut detorsit vocabulum Fazellus: sed Phintiensis; ab opido Phintia, quod nunc dicitur Licata; ut supra lib. i, cap. xvi, ostensum est. Ex intervallo xviii millium, quæ sunt inter Cephalædum & dicta antiquæ urbis apud Tusalum rudera, simulque ex tabulâ illâ marmoreâ, Alesi nomen ferente, quæ heic reperta est, planè, has ipsas esse veteris Alesie urbis reliquias, judicandum est. In Antonini itinerario, ubi inter Cephalædum & Alesam xxviii leguntur millia, alterum x abundare, & ab imperito exscriptore perpetam insertum esse, vel ipsa tabula tum ratio totius inter Cephalædum & Tyndaridem itineris manifeste coarguunt. De ortu simul & situ huius urbis ita narrat Diodorus lib. xiii: Αρχονίδης δὲ ἐπὶ Εὐβοίᾳ οἰνούσις, εἰς τὸν τόπον Διονύσου εἰρηνεύον δῆμος ὁ τοῦ Εὐβοίαν Κυνέτην, διενοῖται οἴνου πλάνη. ἐκεῖ γὰρ μαρτυρεῖται πλεῖστος καὶ οὐμαῖος ὄχλος, εἰς τὴν πλεύσιον πλάνην Κυνέτην εἰς τὸν πόλιν. πλάνη δὲ τοῦ Εὐβοίαν επιγείωσται αὐτῷ κονωνῆσσιν τὸ δοτονιαν. αἰσθατῶν εἰς τὸν Κυνέτην πλάνην, καπλαστοῖ θύνα λόφον, εἰπὼν εἰδίνεις απίκαιος τὸ δοτονιαν, εἰς τὸν πόλιν εὐλέγει Αλεσον. εἰσάντες δὲ τὸν πόλιν εὐλέγειν, οἱ ορχονίδειοι αὐτῷ προεργάζονται αὐτῷ εἰσεγένεται. οὐδὲ τοῖς οὐρανοῖς σχένεται τὸ πλευραῖς πολέων Πτίδεσσον λαμβάνεται, οὐδὲ ταῖς δοταῖς τὸ δοτονιαν εἰργασίας, οὐδὲ τὸν πόλιν οὐρανοῖς πολέων, εἰς Αλεσον τὸν τοῦ Εὐβοίαν συγχώνειον απορρίσαντο, αποχέοντα γεγονότα κατεδεσμέας πόλεων ειστεῖς δοτονιας νομίζεσθαι. εὑδήλλα μέχεται πόλις αὐθορεῖος συγχώνειος πόλεων Σιαμφρόνιος, καὶ ταῦτα τὸ Λαπτωνον θυσίας τούς αυτοῖς θεοῖς δομέσσοι. Τινὲς δὲ Φασιν τὸν Καρχηδόνιον ἐνδιέπλου τὸν Αλεσον, καὶ ὃν καρένεν Αμίλκας τὸν πόλιν τὸν Διονύσιον εἰσέβη εἰπιπτοῦ. Hoc est: Archonides, Herbitenium prefecitus, posteaquam populus Herbitensis pacem cum Dionysio firmaverat, novæ urbi condende animum adfecit. mercenarios quid se complurei habebat, & promiscuam in urbe turbam, que bellum Dionysiani metu illuc confluxerat. multi præterea Herbitenium in coloniam hanc ultro nomina profitebantur. Multitudo igitur, que convenerat, adsumta, collem quendam occupat, viii stadii à mari distatum; in quo Alesa urbis fundamenta jecit. &, quum id nomen etiam aliae per Sicilium occuparent urbes, Archonidum illam de se cognominavit. Posterioribus inde temporibus, ubi ei urbi, tum propter negotiationes maritimæ tum ob immunitatem à Romanis concessam, plurimum incrementi accepit; Herbitenium cognationem Alesini denegarunt: quod turpe sibi ducerent, urbis longè inferioris colonos sese profiteri. Sed tamen hodiisque multæ inter has duas urbis familiarum gentium, consanguinitates permanent: & in Apollinis fano iidem utrigitibus sacra peragunt. Ceterum sunt, qui Alesam à Carthaginensibus trinum conditam memorant; quo tempore pax inter Amilcarem & Dionysium corvit. Conditam ab Archonide refert Diodorus anno secundo Olympiadis xciii, Athenis Euclide summum gerente magistratum; id est, anno ante natum Iesum ccceiiii. Ceterum in colle, à mari viii stadii, id est, mille passus distito, exstructam primò fuisse ab Archonide urbem ait; postea vero successu temporis viii stadii, id est, plurimum incrementi accepisse.

huc jam confer illa Fazelli verba: *In litore mira diruti cuiusdam edificii vestigia occurunt; quae ab accolis Balneae vocantur. ibique usque ad collis prominentis verticem, ubi axe prostrata cernitur, continuata per passus supra mille jacentis urbis exstant monumenta.* Hic scilicet ille collis est, in quo prima urbis Alæsa jecit fundamenta Archonides. Hinc Plinio etiam lib. III, cap. VIII, nulla memoratur in litore Haleſa urbs; sed in mediterraneis opidani Haleſini. In prædictâ autem tabulâ marmoreâ memoratur etiam Ἐβαλνεῖς τὸ ἔποπέον, id est, BALNEI deservium: & item τὸ ἐγένετο Αὐτόλων, id est APOLLINIS templum. PORTVM etiam habuisse olim in litore constructum, vel unus Cicero satis luculentus est testis. apud quem, in Verrinâ III, ita scriptum: *Enna mediterranea maximè est. coge, ut ad aquam tibi, id quod summi juris est, frumentum Ennenses metiantur. vel Phintiam, vel Haleſam, vel Catam, loca inter se maximè diversa, eodem die, quo iusséris, deportabunt.* Strabo equidem Alæsam unâ cum Cephalœdio ac Tyndaride πλάκιον tantum atque πλάσμα appellat, id est, opidum, sive opidulum. verba enim eius hæc sunt lib. VI: Ἐν μηδῶν εἰς τὴν Τυνδαρίδα πιλιὰ καὶ ἔπειτα εἰς Αἴγαριον λόφον τὴν εἰς Αἴγαριον πλάκην εἰς Κεφαλούδιον ταῦτα πρὸς πλάκια. Id est: *A Mylis ad Tyndaridem millia sunt xxv: hinc Agathyrsum xxx: inde Alæsam totidem: aliaque inde xxx Cephalœdium. qua omnia sunt opidula.* Et postea: *Αἴγαριον καὶ Τυνδαρίδης καὶ Κεφαλούδιον πλάσματα εἰσι.* Hoc est: Alæsa ac Tyndaris & Cephalœdium opidula sunt. Post Strabonem verò Pomponius Mela ne nominavit quidem Alæsam in suâ Siciliæ chorographiâ. At magnam tamen satis atque celebrem fuisse urbem, cùm suprà prescripta Diodori verba tūm ipsa eius rudera, hoc nostro avo à dicto colle ad mare usque per mille amplius passus sparsa, disertè testantur. Huc accedit & Ciceronis auctoritas, qui eam inter haud postremas insulæ urbis connumerat. Verba eius in Verrinâ II hæc sunt: *Dicta sunt priore actione & privatim & publicè testimonia. legati Centuripini, Haleſini, Catanenses, Panormitanique dixerunt; multarum preterea civitatum.* Et postea: *Dixerunt Haleſini, Catanenses, Tyndaritani, Ennenses, Herbitenses, Agri-nenses, Netinenses, Segeſtani.* Et iterum: *Cogitate nunc, quam illa sit hæc insula, qua undique exitus maritimos habeat, quid ex cetero locis exportatum putetis. quid Agrigento, quid Lilybæo, quid Panormo; quid Thermis, quid Haleſa, quid Catani; quid ex ceteris opidis.* Et Actione IIII: *Quid te à Centuripinâ civitate, à Catanensi, ab Haleſinâ, Tyndaritanâ, Aetnensi, Agyrinensi, ceterisque Siciliæ civitatibus circumveniri atque opprimi dicis? tua te altera patria, quemadmodum dicere solebas, Messana circumvenit.* Sed omnium disertissimè Actione III: *Siciliæ civitates multæ sunt, judices, ornatae atque honestæ: ex quibus in primis numeranda est civitas Haleſina. nullam enim reperietis aut officiis fideliorem, aut copiis locupletiorem, aut auctoritate graviorem.* Hinc etiam Famil. epist. lib. XIII, epist. XXXII, *In Haleſinâ, inquit, civitate, tam lauta quam nobili, conjunctissimos habeo & hospitio & familiaritate M. & C. Clodios, Archagathum & Philonem.* Diodorus, loco præscripto, Romanos, ait, ἀνθειας, id est, immunitatem Alæsinis dedisse. Idem testatur & Cicero, in dictâ Verrinâ III. Fœderatae, inquit, civitates duæ sunt, quarum decumæ venire non soleant, Mamertina & Taurominitana. quinque preterea sine fœdere immunes civitates ac liberae; Centuripina, Haleſina, Segeſtana, Halcyoniensis, Panormitana. Actione verò II, Haleſinos antiquissimos & fideliſſimos populi Romani socios atque amicos adpellat.

FONS Alæſi-
ni agri mi-
randus.

Cæterum apud Solinum, cap. X I, in descriptione Siciliæ ita scriptum est: *In Haleſinâ regione fons, aliás quietus & tranquillus, quum siletur; si insonet tibia, exsultabundus ad cantus elevatur; & quasi miretur dulcedinem vocis, ultra margines intumescit.* Idem tradit Priscianus, sive is Rhemnius Fannius habendus, Dionysii, Orbis terrarum descriptoris, interpres;

Heic & Haleſinus fons est, mitiſſimus undis;
Tibia quem extollit, cantu saltare putatur
Muscas, & ripis latans excurrere plenis.

Haud dubiè hæc natura fontis jam desiit; quando talis nullibi reperitur. In suprà dictâ tabulâ marmoreâ inscriptione ἡπέρα νεῶν ter quaterve memoratur, id est IYRRHA fons. is ne ille fuerit Solino Fannoque celebratus, placè incertum est.

Vlra

Vltra Alæsam fuit opidum, quod à loco, in quo situm, Græcis dicebatur καλὴ ΚΑΛΑΣΤΑ
ām, & contra dñe καλαχη, ΚΑΛΑΣΤΕ, id est, Pulcrum litus. Romanis usurpatum fuit ΚΑΛΑΣΤΑ; ut è Ptolemaeo patet; qui jd, ut multa alia per Italiam Siciliamque loca, Romanum in modum formavit καλάτη. Meminere eius Herodotus, Cicero, Diòdorus, Ptolemaeus, Athenaeus, Itineraria Romana, atque Priscianus. Athenæo, lib. vi, memoratur καλάτη @ ὁ πόταρος, ὁ δέ τον καλάτην id est; Cecilius rhetor, à Calacta, sive à Pulcro litora. Apud Ciceronem in Verrinâ actio-
ne ita legitur: Calatinis quamobrem imperasti anno tertio, ut decimas agri sui, quas Calata dare consueverant, Amestrati M. Cessu decumano darent? Ipsi Amestrati memo-
ratio, quod propinquum hisce locis opidum fuit, vulgo nunc Misretta dictum,
fatis aperte testatur, legendum esse Calatinis & Calacte: qui genitivus est casus ab nominativo Calacta. Apud eundem auctorem, in Verrinâ IIII, memoratur Eupo-
lemus Calactinus. pro quo alia exemplaria corruptam vocem habent, ut suprà, Cala-
tinum; alia Gelaſinum. Apud Diodorum quoque, lib. xii, quum καλὴ αὐτὴ bis no-
minetur locus, tamen opidani inde eodem libro postea leguntur καλαπῖνοι, pro
καλαπῖνοι, ut mox videbimus. Apud Priscianum, lib. ii, hæc sunt: Prænestē, Præ-
stinus; Calate, Calatirus; Calacte, Calatinus. Seilicet, quia aliud in mediterraneis Sici-
liæ fuit opidum καλατη, Calate; sive ταλατη, Galate; unde Plinio sunt opidani me-
diterranei Galatini: natūs hinc exscriptoribus Ciceronis Diodorique est error,
ut Calatinos pro Calactinis prædictis locis scriplerint. A Calacta igitur opidani di-
cebantur καλαπῖνοι, ΚΑΛΑΤΙΝΙ: testibus, Cicerone, Diodoro, atque Pri-
sciano. Atque ita idem vocabulum scripsisse puto Ciceronem in Familiar. epist.
lib. xiiii, epist. xxxvii; ubi, quemadmodum in Verrinis, Calatinum legitur, &
Calatinorum. In Antonini Itinerario omnium pessimè legitur opidi vocabulum
Galeate; & in nonnullis exemplaribus Caleat. Situm eius ita recenser Ptole-
maeus: Αλαιση, Καλατη, Χύδα τελαπονέρας, Αλαιση, Αγαθυρον. Id est: Alea,
Calacta, Chydæanis ostium, Alontium, Agathyrnum. Itineraria sic habent:

Tabula;	Antonini;
Cephalæcto	Cefalodo
Halesa XVIII.	Alesa XXVIII.
Calacte XII.	Galeate XXVI.
Agatinno XII.	Sol sapre VIII.
	Agantinno XX.

Fazellus, sub initium operis sui de Rebus Siculis: *A Cephalædi ad Thusam ar- cem millia XVIII: à Thusa ad Aleam, nunc Caroniam, XI.* At ex hisce interval-
lis Caryonia erit ipsa Calacta: quam per ingentem errorem Fazellus, prædicto De-
cadis i lib. viiiii, cap. IIII, ad id collocat opidum, quod, XXX fermè millia pas-
suum ultra Caroniam situm, vulgo vocatur S. Marco. ubi Agathyrnum olim fu-
isse opidum, infra ego ostendam. De Caroniâ verò ita scribit ibidem Fazel-
lus, ut jam ante citatum: Post amnem Seravallis, Caronia fluvii ostium sequitur, &
nomini eiusdem recens opidulum. ubi ad litus Alea, per vetustam olim erat urbs, si Strabo-
ni creditus, qui Aleam post Cephalædim ad XXX millia passuum ponit. Vbi fragmen-
ta ac veteres raine, pro maximâ parte obruta, ad edem Annunciatæ circa Caronia lito-
ra adhuc jacent; atque in subiectis agris & vineis, ad passuum ferè duo millia, ubicunque
effoditur, passim occurunt. Haec certè ruinæ sunt Calacta: quam Tabula XXX mil-
libus passuum à Cephalædio ponit. Apud Strabonem pleræque intervallorum
supputationes, vel ipsius errore vel librariorum incuria, falsæ sunt. Sed & ipsa
Caroniensis litoris excellens amoenitas ac pulcritudo, quam diligentissimo ocu-
lo per totum hoc litus quæsivi, Calacten hoc situ fuisse, aperte clamat. Apud
Strabonem ita scriptum est: Εὐδή τῆς Τυνδαρείδος εἰς Αγαθυρον μίλια λ'. νὴ τὰ ιων εἰς
Αλαιση, νὴ τὰ λιβυκά εἰς Κεφαλούδιον. τεῦτη μὲν ταλάχνια· εἰς δὲ ιμέρους ταραχὴν. Id est:
Ab Tyndaride Agathyrsum usque millia sunt XXX. hinc Aleam totidem. aliaque inde XXX
Cephalædium. que omnia opidula sunt. tum verò ad Himeram flumen millia sunt XVIII. At
sic rectius scripsisset: Εὐδή τῆς Τυνδαρείδος εἰς Αγαθυρον μίλια λ'. νὴ τὰ ιων εἰς Αλαιση.

εἰς εἰς Κεφαλούδιον γη'. πῦται μὴ πλίχνει. εἰς δὲ ἵμερον πέριμον καὶ δ'. Id est: *Ab Tyndaride Agathyrnum usque millia sunt xxx. hinc Alasam totidem. inde xviii Cephalædum.* que omnia opidula sunt. tum verò ad Himeram flumen millia sunt xxiiii. Non scripsisse Strabonem Καλάκτην, sed Αλασων, patet ex numero γη', id est, xviii milium. quæ quum essent inter Alasam & Cephalædum, ille male ac perpetram accepit de intervallo inter Cephalædum & Himeram. Apud Antoninum quoque in præscripto Itinere numerus millium xxvi inter Alasam & Calacten corrigendus est ex Tabulâ itinerariâ ac documentis modò allatis in xii. Pessimos saepe sequutus est codices Hieronymus Surita in Antonini itinerario; ubi nescio quas integris solidisque itineribus passim inspersit lacunas. illic enim prædictum quoque iter ita relatum est:

Panormum

<i>Soluntum</i>	M. P. XII.
<i>Thermas</i>	M. P. XII.
* *	* *
<i>Cephalædum</i>	M. P. XXIV.
<i>Alasam</i>	M. P. XXVIII.
* *	* *
<i>Calactam</i>	M. P. XXVI.
<i>A Calacta Solusapre</i>	M. P. XVIII.
<i>Agathyrnum</i>	M. P. XX.
<i>Tyndaridem</i>	M. P. XXIX.

Has, inquam, lacunas ex pessimō ac maximē vitioso inseruit Surita exemplari, sive typis composito, sive vetustā manu conscripto. neque enim ex suo ingenio aut aliis certis quibusdam documentis tale quid colligere potuit. Quamquam ille, haud satis probo nec laudabili exemplo, totum hoc Antonini itinerarium ad suum arbitrium miserè laceravit; dum omnia eius vocabula, quæ inferioris seculi exscriptores barbari, quemadmodū etiam in Tabulâ itinerariâ, per omnes ferè casus, sine ullo discrimine, contra Latini sermonis grammaticas regulas variata nobis reliquerunt, ille in accusativos redigere conatus est. ubi, præter alios admissos errores, innumera eorum propria ac germana sua genera depone coegerit. quod sanè non modò depravare, sed planè extingvere erat veterem auctorem. Alter multorum locorum vocabula jam tum huius sive Antonini sive Antonii seculo formata fuisse, quam ab antiquioribus historicis pariter atque geographis relata sunt; patet non modò ex Tabulâ itinerariâ, sed etiam ex Ammiani Marcellini atque aliis eius avi historiis. Quapropter novissimi etiam Cosmographi regii judicium nequeo non mirari, quod is Antonini itinerarium uno volumine cum Gerardii Mercatoris Ptolemaeo editurus, dictam Suritæ emendationem omnibus aliis codicibus præferendam censuit. Qua equidem re ita mihi impositum fuit, ut ipsius hanc curam esse primū crediderim: ideoque illi imputaverim, suprà sub finem capituli vii, libri primi, errorem, qui erat Suritæ. neque enim tam nudè alienum laborem cum voluisse edere arbitrabar, quin aliquid de suo adderet. Verum unde digressus est, in viam tandem ex diverticulo revertatur sermo. Millia inter Tyndaridem ac Panormum hodiè omni numero sunt cxxviiii; eaque perquam exigua, in proximè scripto itinere millia, præter lacunas, deprehenduntur esse clxix. Hæc quemadmodū inter se conciliari possint, ipse ille viderit, qui non tam probiora, quam quæ ubicumque invenerat, adferre voluisse videtur.

Cæterum antiquissima loci *Calacte* mentio est apud Herodotum lib. vi; ubi ita tradit: Μίλητος μὲν την Μιλησίων ἡγίμων. Σαμίων δὲ τοῖσι πέχουσι τὸ μὴ εἰσ ὅσν' οὐδενὸς εἰς τῶν σφετέρων ποιῆσιν οὐδαμῶς ἡρεσκεῖεν. εἰδόκει δὲ μετὰ την γαυμαχίων αὐτῆς Βελδούδην εἰσι, πελοὺς καὶ σφετέρους τὴν χώρην απικεδεῖ τὸν περιενόν Λιακέα, εἰς δοτοκίλιον ἐκπλέουν, μηδὲ θρονούσες μήδεισι τε καὶ Λιακέις θελούσειν. Ζαγκλαῖοι γαρ οἱ δεσπόται Σικελίης τὸν πόλεων τὴν περιπολίην εἰς την Ιανίου ἀγγέλεις, απεκαλέοντο ὅσν' Ἰαναῖς εἰς Καλήν αἰτεῖσι. Βελδούδην αὖτε πολὺν κλίσιμην ἔνειν. η δὲ Καλή αὕτη αἴτη καλεομένη, έστι μὲν Σικελῶν, τοσε δὲ Τυρούλιων τετραμέρη τῆς Σικελίης. Ταπεινοὶ δὲ Σικελομένιοι, οἱ Σαμῖοι μεσναὶ ἔνει-

20

ιεράληνον, Καὶ δέ σφι Μιλησίων εἰ ἐπιφεύγοτε. οὐ δὲ πιονδε δῆ η ἔωντες φύλακες. Σάρμιτες γάρ, πομπέρδοις εἰς Σικελίου, εἴθοντες δὲ τοιούτοις Επίζεφούσιοις καὶ Ζαγχαλίαις, αὐτοῖς ποιοῦσι βασιλέως αὐτῶν, τῷ σωματιῳ Σκυθης, πομπαζότο, τῷλιν τὸν Σικελῶν ἔξελέν Θελόδροι. μαθεὼν δὲ τοιαῦτα ὁ Ρήγης πέραν Σικελίων, οὐ πιὸν δὲ οὐδὲ θεοῖς Ζαγχαλίαισις, οὐ μηδέ τοις Σαμιοῖς, αὐτοῖς Ηλίοις ζεύσιν εἴη Καλλίων μόνον αὐτοῖς, επὶ λίν επιδεον, ιανούς χαρεῖν, τῷ δὲ Ζαγχαλίων ζεῦν, ιδούν εἰρίμων αὐτοῖς πομπέρδοις δὲ εἰ Σάρμιτες, εἶχον τοὺς Ζαγχαλίων. Ήος εἰσι: *Ac Miletus quidem Milesiis ita desolata est. Caterū Samiorum locupletibus adeò id, quod sui duces adversus Medos fecerant, non probabatur, uti, initio secundūm navalem pugnam consilio, rīsum eis sit, priusquam eò tyrannus Aeaces veniret, in coloniam aliquā concedere;*

10 *ne manentes Medis simul servirent & Aeaci. Per hoc idem tempus Zanclaei in Sicilia misere in Ioniam, qui Iones ad condendam in Pulcro litore urbem solicitarent. est autem Pulcrum hoc litus Siculorum, in eā Sicilię parte, qua in Tyrrheniam vergit. At soli ex Ionibus Samii cum iis, qui effugēre, Milesiis eò concesserunt. Qui dum, in Siciliam tendentes, ad Locros Epizephyrinos pervenerunt, Zanclaei unā cum rege suo, cui nomen Scythes, urbem quamdam Siculorum oppugnabant. Id quum audivisset Anaxilaus, Rhegii tyrannus, quod erat Zanclaeorum hostis, adiens Samios, svasit eis, satius esse, ut Pulcrum litus, quod navigabant, valere sinerent; & Zanclen occuparent, viris vacuam. Samii persuasi, Zanclen occuparunt. Factum hoc est circa Olympiadē LXXXIII, suprà lib. I, cap. vi, ostendimus. Calacten x I. circiter annis post condi cœptam esse, Olympiadis LXXXIII anno 111, Callimacho sum-
20 dum Athenis magistratum obtinente, auctor est Diodorus Siculus; id est, anno ante natum Iesum CCCCXLVI. Verba eius hæc sunt lib. XII: Επ' ἄρχοντος δὲ Αἰθίηνος Καλαμάχη, καὶ τῷ Σικελίᾳ Συρακουσίοις τὰς Αἰγαίανας Λιμένας οὐτας· Συρακουσίοις κατέπλευμαντες Διοκλεῖον, διωσάντων τὸν Σικελῶν, καὶ θρώμαροι μετέντεντον τὸν ἐγκλημάτων, ἀπέδεξαν ἀπὸ τοῦ Κορινθίου πόλιν εἰκότηρον. Οὔτε δὲ ὅλην χρόνον μείνας εἰν τῇ Κορινθίᾳ, ταῖς εμπορικαῖς ἐλυσι, οὐ περιπλανεῖται τὴν οὖτον μὲν πόλιν εἰκότηρον δεδούσῃ, καὶ οὐ τῷ Καλαμάχῳ εἰν Σικελίᾳ, κατέπλευσεν εἰν τὴν οὖτον μὲν πόλιν εἰκότηρον. Συρακουσίοις δὲ τῷ Σικελῶν λίτες, εν οἷς λόγῳ Αρχανδρης, ὁ τῶν Ερθυνίων διωασθεών. Οὗτος μὲν οὐδὲ τὸν εἰκότηρον τὸν Καλῆς ἀπῆται εἰνετο. Αἰγαίαντες δέ, ἀμα μὲν Φθινόπετροι Συρακουσίοις, ἀμα δὲ ἐγκαλέντες αὐτοῖς, οὐ Διοκλεῖον, οὐτας ιενὸν πολέμου, διέτωσαν αὐτὸν τοῖς Αἰγαίαναν γνώμην, πόλεμοι εἰλιγαγνον τοὺς Συρακουσίους. Ήος εἰσι: Athenis summum magistratum gerente Callimacho, in Siciliā inter Syracusanos & Agrigentinos hisce de causis bellum exortum est. Duceutum, Siculorum principem, Syracusanī, fractis eius opibus, quem supplex populi misericordiam implorasset, à noxā absolu-
40 tum Corinthi privataam agere vitam jussérant. Is, ad exiguum illuc tempus moratus, pactorum fidem solvit: & oraculo se jussum singens, ut in Siciliā Calacten [id est, Pulcrum litus] in-
colis frequentaret, cum magnā hominum, novas sedeis querentium, turbā in insulam transmi-
sit. adiunxerunt se etiam Siculorum nonnulli, & inter hos Archonides, Herbitensis præcep.
Dum is igitur colonia condenda in Pulcro litore intentus est, Agrigentini, simul in vidiā erga
Syracusanos concitati, simul etiam, quod Duceutum illi, communem omnium hostem, prater A-
grigentinorum consensum vitā dōnassent, improphanteres, bellum Syracusanis intrulerunt. Sexto
decim anno post absolutam fuisse Calacten, idem testatur Diodorus, eodem libro
postea, his verbis: Επ' ἄρχοντος δὲ Αἰθίηνος μυριάδος, Ηλεῖοι ήραζον Ολυμπιάδα πιμπήλῳ
ποτέ τὸ έγδοκήκοτα πατέα τῷ Σικελίᾳ Διοκλεῖος, οὐ γενοντες τῷ Σικελικῷ πόλεων ήρημαν, τῷ Καλα-
μάχῳ [vulgō Καλανίῳ] πατρέδα κατέπιστο, οὐ πόλεσ εἰς αὐτὸν οἰκίαν εἰκότηρος, αὐτοποιησατο μὲν
τῷ Σικελῶν ήρημοιας, μεσσλαθεθεῖς τὸ νόστον τὸ Βίον κατέπεψεν. Ήος εἰσι: Athenis summum gerente
magistratum Myrichide, Eléti Olympiadē egerunt LXXXV. In Siciliā tunc Duceutus, qui ur-
bium Siculorum dux fuerat, Calactinorum patriam condidit: & magnā colonorum frequentia
illuc deducit, imperium Siculorum sibi vendicare cœpit. verū morbo præventus, vitā simul
& conatis excidit. Atque haec ferè sunt, quæ de origine Calactinorum in veteribus
monumentis reperiuntur. Quando & à quibus mortalibus urbs destructa fuérit,
50 incertum est.*

Post Calactam proximum sequebatur *opidum Αλούσιον, ALVNTIVM; Phala-*
ridi, Ciceroni, Dionysio Halicarnassensi, Plinio atque Ptolemaeo memoratum. *opidum.*
Apud hunc equidem legitur *Αλούσιον, Alontium;* & apud Plinium in variis exem-
plaribus modò *Alonitum,* modò *Alnuntium.* at quia in Epistolā Phalaridis ad
Stesichorum & apud Dionysium est disertè *Αλούσιον,* apud Ciceronem vero in
vulgatis exemplaribus nunc *Aluntium,* nunc cum adspiratione *Haluntium;* corrumpit
id esse apud Plinium vocabulum, certum est. Ptolemai scriptio aliis etiam
B b 3 usurpari

usurpari potuit Græcis. *Opidani* inde dicuntur Ciceroni HALVNTINI, sive, ut alia habent exemplaria, ALVNTINI. qui Græcis fuere Αλευτῖνοι, & Αλευτῖναι. Apud Stephani epitomatorem, in vocabulo Απόλωνια, ubi complureis fuisse Apollo-nias ostendit, ita scriptum est: ζ, ωλησίον Λεονίνον Ε καλής ακτῆς. id est: Septima, con-termina Leontinis & Calactæ. Satis absurdè; quum longissimè à Calacta disti sint Leontini, in orientali insula latere. Tu ergo lege, Αλευτῖνοι, sive Αλευτῖναι, id est, Aluntinorum. Situm eius in litore ita indicat Plinius, dicto lib. III, cap. VIII: Cephalædis, Aluntium, Agathyrnum, Tyndaris colonia. Et Ptolemaeus in Siciliâ: Κεφαλαιδίς, Αλούτης τοποῦ εὐβολαῖ, Αλαυτη, Καλάκτη, Χύδη τοποῦ εὐβολαῖ, Αλέναι, Αράθυρον. Id est: Cephalædis, Monalis amnis ostium, Alesa, Calacta, Chyde fluminis ostium, Alontium, Agathy-¹⁰num. Non in ipsâ maris orâ, sed paulo remotum fuisse, in edito colle, docet Ci-
cero in Verrinâ IIII his verbis: Quum Haluntium venisset prætor laboriosus & diligens, ipse in opidum accedere noluit; quod erat difficiili adscensu atque arduo. Archagathum Halun-
tium, hominem non solum domi, sed totâ Siciliâ in primis nobilem, vocari jussit, ei negotium
dedit, ut, quidquid Halunt's esset argenti cælati, omne statim ad mare ex opto deportaretur.
Adscendit in opidum Archagathus. Hunc opidi Haluntini locum scitè indagavit Fazel-
lus, qui sub initium operis ita scribit: A Thusa ad Alesam, nunc Caroniam, millia XII,
à Caronia ad Aquas dulces, que Aluntio sub sunt, XII. Et prædicto decadis I libri IX cap.
III: Furiani fluvi ostium est post Alesam. Aque deinde cognomento dulces, ad radices mon-
tium, non longe à mari, statim subsequuntur. Describit hinc eorum montium situm ac 20
naturam. posteā sic pergit: Ad eorum radices, in colle edito & mari prominenti, non nihil
infra S. Philadelphi opidum, Aluntium vetusta jacet urbs: quam Ptolemai in suis tabulis
ordo & Ciceronis descriptio, eam ipsam fuisse, satis liquido declarant. cuius adhuc mira &
ingenia ex lapidibus quadratis, & pro maiori parte disjecta, cernuntur monumenta. Lapidem
marmoreum vetustissimum ac magnum offendi, Græcis inscriptum literis. per urbem quoque
ipsam magnè ingentesque vetustorum operum ruine jacent. Huic ad passus fermè 10 superius
prominet S. Philadelphi novi nominis opidum. Ad oram revertenti fluvii eiusdem nominis
ostium subsequitur: & ulterius Chyde fluvii ostium Ptolemaeo; cui nunc à Rosmarino vulgata
est adpellatio. Atqui Ptolemaeus ita refert: Καλάκτη, Χύδη τοποῦ εὐβολαῖ, Αλόνται,
id est: Calacta, Chyde fluminis ostium, Alontium. In tabulâ autem medio itinere posuit 30
id flumen inter Calactam & Alontium. Ptolemaeus igitur, qui unus id vocabulum
refert, si non in ordine locorum erravit, certè ο Χύδης τοποῦ, CHYD A flumen, id
est, quod vulgari vocabulo nunc vocatur Furiano. De ortu Aluntii ita tradit Dionysius Halicarnassensis lib. I; ubi de Aenea navigatione agit: Εγένετο διάρροη
τὸν Ιόνιον, ἡγεμίνας ἔχοντες τῆς ναυπλίας, οἱ Κιωνιτοὶ αὐτοῖς ἐθελάστοι, Κιωνιτώδεις οὖν
Κιωνιτοὶ τῷ Θερέῳ. Επιπλοὶ οἱ μὲν πλεῖστοι, ἐπὶ δὲ σῶος ὁ τερψτὸς εἰς ιπαλίαν αἴφικτο, εἰς
εἶναι αὐτὸς αἰνειαρχητος. Πάρτων δὲ πειθεῖς τοῦ Αἰγαίου κρινωντεν δὲ δοτομίας, κατὰ Κιωνιτοὺς
τοῦ Φιλων, Κιωνιτοὺς τοῦ σειδῶ. οὗτοι Φαστοὶ Αλαυτοὶ κατοικοῦσι Σικελίας. Id est: Α
Buthroto Ionium mare trajiciunt: ductoribus navigationis aliquot, qui se ultro comites addi-
derant: adsumto etiam Patrone Thurio cum suis. Horum plerique, postquam exercitus in Ita-⁴⁰
liam pervenit incolmis, retro, unde venerant, reverterunt: Patron vero, ab Aenea persu-
sus, uti una in coloniam iret, & quidam ex eius sociis, manserunt in classe. quos nonnulli aiunt
sedeis fixisse in Aluntio Siciliae opido.

C A P. V.

Agathyrna sive Agathyrnum opidum. Solus supra locus. Timethus fluvius. Tyn-
daris sive Tyndarium opidum & promontorium. Helicon fluvius. Mylæ opidum.
Fons agri Mylensis mirandus. Longanus amnis. Thorax mons. Phalacrium
promontorium. Fanum Diana Facelinæ, & Naurochus, opida. Melas
fluvius; qui & Facelinus. Stabula boum Solis. 50

AGATHYR-
NA sive A-
GATHYR-
NUM opidum. **P**orrò Aluntium sequebatur *opidum* Αράθυρον, AGATHYRNA: Polybio, Livio, Diodoro, Straboni, Plinio,
Silio, Ptolemaeo, & Itinerariis Romanis memoratum. Plinius lib. III, cap. VIII:
Cephalædis, Aluntium, Agathyrnum, Tyndaris colonia. Ptolemaeus: Καλάκτη, Χύδη τοποῦ
εὐβολαῖ,